

Bilim Felsefesi ve Bir Bilim Olarak Komünizm Üzerine Bazı Notlar

23.05.2020 • Güncel Müdahaleler • Yeni Komünizm

Editörün Notu: Aşağıdaki makale Bob Avakian'ın mimarı olduğu komünizmin yeni sentezini destekleyen yazarlarımızdan Rajko Tomas tarafından 22 Mayıs 2020 tarihinde web sitemize iletilmiştir. Makalede bilim ve felsefe arasındaki ilişki, bir bilim olarak komünizmin ve özel olarak da yeni komünizmin kavranmasına yönelik önemli açıklamalar yer almaktadır. Konuya ilişkin her tür görüşü ve yorumunuzu bizlerle paylaşabilirsiniz.

18-20 Mayıs 2020 tarihleri arasında localhost/yenikomunizm/'un sosyal medya kanallarında iki önemli paylaşım yapıldı. Bunlardan biri 18 Mayıs 1973 tarihinde egemen sınıflar tarafından katledilen komünist önder İbrahim Kaypakkaya üzerine Emrah Cilasun tarafından yazılan *"İbrahim Kaypakkaya'nın Anısına: Bilim, Kaypakkaya ve Yeni Komünizm"* [1] makalesiydi. Diğer paylaşım ise Bob Avakian'ın 2014 döneminde Riverside Kilisesi'nde Cornel West ile gerçekleştirdiği "Din ve Devrim" isimli diyalog etkinliğinden bir video kesitiydi. [2] Her iki paylaşımın ortak noktası ısrarlı şekilde bilimin önemini vurgulamasıydı. Bilim meselesinin Marksizm açısından şüphesiz büyük bir önemi var. Her şeyden önce bir bilim olarak gelişen komünizmin gerçekten bir bilim olduğunun anlaşılması açısından -ki bu halen yeterince ve doğru şekilde idrak edilememiş kritik bir meseledir- bilimsel yöntem ve yaklaşımın büyük önemi bulunuyor. Bununla birlikte bu bilimi, yani bir bilim olarak komünizmi geliştiren kuramcılarının bilimsel yöntem ve yaklaşımının anlaşılabilmesi açısından -genel olarak bu kuramcılarının doğa bilimleri ve sosyal bilimlerle ilişkileri açısından- bilimin ayrıca önemi var.

Bilimi anlayabilmek gerekiyor. Bilimin nesnesi ile ilişki tarzını, bilimin meselelerini, gündemlerini, çalışma tarzını, müdahalelerini, ilkelerini, soyutlama biçimini, içinde bulunduğu kendi bağlamını anlayabilmek gerekiyor. Bilim üzerine düşünebilmek gerekiyor. Bütün bu gündemleri ele alan disiplin, felsefenin içinde gelişen özel bir alan olan bilim felsefesidir. Bilimlerin geç gelişen tarihi düşünülecek olursa, felsefenin geç gelen çocuklarından biri olarak da düşünülebilir bilim felsefesi. Sistemli şekilde yapılanması tarihsel gelişmelerin de etkisiyle

belirli bir zaman almıştır. Bu makalede gerek bir bilim olarak komünizmin ne olduğu, gerekse bilim felsefesinin bilim ile ilişkisi üzerine çeşitli düşünceler paylaşılacaktır.

Bilimin Doğuşu Üzerine

Biraz temellere inmek gerek. İnsan, algılarının çevresini kuşatan nesnelere ile ilişkili olduğunun bilincine ulaştığı günden bu yana, bu nesnelere bilmek, bu nesnelere arasındaki bağlantıları ve olayları açıklamak istemiştir. Bu isteğin çok sınırlı bir zeminde gerçekleştiği ve açıklama aracı olarak inanç sistemlerinin kullanıldığı çok uzun bir süreç yaşanmıştır. Bilim tarihi açısından bilinen en eski ve sistemli doğa araştırmalarına Antik Yunan ve Mısır toplumlarında rastlanır. Bu dönemdeki filozofların (Sokrates öncesi filozofların) hemen hepsinin eserleri *Doğa Üzerine* ismiyle ortaya çıkmıştır. Bütün evreni açıklayacak ilk unsur, *arkhe* arayışları bu dönemin en belirgin özelliğidir. Dünyayı, doğa olaylarını, yıldızları, gezegenleri, güneşi anlamak bunların gerçek ilişkilerini ve durumlarını olduğu hali ile aktarabilme çabası çeşitli yaklaşımlara ve ekollerin gelişimine vesile olmuştur. Özellikle Aristoteles'in Platoncu matematik karşısında biyolojiye ayrıcalıklı bir rol verdiği, bu alanda derinlikli araştırmaları olduğu, bununla birlikte kozmos analizleri ile evreni ve dünyanın konumunu sistemleştirme girişimleri bilinmektedir. Bütün bu faaliyetler bilim tarihine dahil edilmesi gereken ilk dönem girişimler olarak düşünülmelidir.

Dini ideolojinin ve inanç sistemlerinin gölgesinde geçilen Ortaçağ evresinde her ne kadar önemli girişimler yaşanmış olsa da -özellikle İslam rönesansı olarak bilinen evrede Ebu Bekir Razi, İbn Sina, İbn Rüşd, Biruni gibi düşünce insanlarının matematik, cebir, astronomi, fizyoloji, tıp ve kimya alanlarında ve genel olarak felsefe alanında bu dönemde çok önemli çalışmaları gündeme gelmiştir- sorgulamaya, araştırmaya ve akıl ilkelerine dayanan bilimsel yaklaşımlar büyük oranda baskılanmış ve dini ideolojinin mutlakçı yaklaşımları altında kötürümleşmiştir. Batı dünyasında, Ortaçağ'ın bu boğucu baskıcı iklimine karşı bilimsel atılımların ve kuramların yeniden yoğunlaşacağı Rönesansla birlikte önemli bir yanıt verilecektir.

Rönesans evresiyle birlikte bilimdeki büyük gelişmelerin ilk sonuçları astronomi alanında görülecektir. Yüzlerce yıldır kabul edilen ve kökenlerini Aristoteles ve Batlamyus'tan alan Dünya merkezli evren modeli yerine Kopernik'in araştırmaları ile Güneş merkezli teorinin geliştirilmesi

egemen paradigmayı alt üst eder. Dünyanın hem kendi eksenini hem de Güneş'in etrafında dönen bir gezegen olarak algılanması, beraberinde gezegenlerin gerçek hareketinin ve karşılıklı ilişkilerinin daha sistemli şekilde incelenmesine ve yeni girişimlere vesile olur. Gerek Kepler gerekse Galileo matematik hesaplamaları ve terimleri ile bu teoriyi kanıtlarlar. Galileo Galilei dönemin egemen düşünce yapısına meydan okuyarak [3] bilimsel çalışmaları ve bu çalışmaların çok özel araçlarından biri olan özel teleskopu ile Venüs'ün orak benzeri görüntüsünü, Jüpiter'in en parlak dört uydusunu, Ay'ın üzerindeki leke ve gölgeleri keşfeder. Bütün bunlar dünyanın gerçek durumu, hareketi ve evrendeki konumu üzerine bilimsel düşünce ve kavrayışta köklü değişikliklere neden olur. Bu süreçte evrendeki hareketin açıklanmasında matematiğin rolü daha da öne çıkar. Bu sistemli bilimsel çalışmanın devam ettiricilerinden biri olarak Isaac Newton, evreni tamamen fizik ile açıklayan bir sistem geliştirir. Newton, Kepler ve Galileo'nun keşiflerini büyük bir sistemde birleştirir ve sisteminin temeline evrensel çekim yasasını yerleştirir. Bu yasa ile gerek günlük yaşamda deneyimlenen hareketin ve düşen cisimlerin açıklaması gerekse gezegenler gibi doğrudan tecrübemizin ötesindeki hareketlerin bilimsel şekilde açıklaması yapılır. Geliştirilen bu büyük sistemin matematik, astronomi ve fizik gibi temel dayanakları bulunmaktadır.

Newton sonrası evrede elektrik ve optik üzerine, özellikle ışığın hareketi ve yapısı üzerine araştırmalar önem kazanacaktır. Işığın analizi kadar 19. yüzyıla kadar neredeyse tartışmasız bir şekilde kabul edilen ve aksiyomlar ve postulatlar üzerine kurulan Eukleidesçi geometrenin egemenliğinin Lobachevsky ve Rieman'ın kuramları ile sorgulanması bilimsel paradigmada büyük bir kırılmaya giden yolda önemli yapı taşları olarak görülmelidir. Eukleides'in aksine iki nokta arasındaki en kısa yolu bir doğru değil bir eğri olarak ortaya koyan Lobachevsky veya bir üçgenin iç açılarının toplamının 180 dereceden büyük olduğuna yönelik açıklamaları ile klasik fizik anlayışı ciddi olarak sarsılmaya başlayacaktır.

Böylece, Aydınlanma dönemine damgasını vurmuş ve etkisini halen özellikle günlük düşünce biçimlerinde ve felsefi yaklaşımlarda sürdüren klasik Newton fiziği ve ispatları sorgulanmaya başlanacaktır. Bilim dünyasında ve genel olarak eleştirel insan aklının gelişim öyküsünde 19. yüzyıl sonları ve 20. Yüzyılın ilk yarısında devrim niteliğinde büyük atılımlar gerçekleşir. Etkisini sarsıcı şekilde gösteren Darwin'in evrim bilimi, Max Planck'ın kuantum teorisi, Albert Einstein'ın

genel ve özel görelilik kuramları ve Heisenberg'in belirsizlik ilkesi egemen bilimsel paradigmayı alt üst eden ve modern fizik başta olmak üzere pek çok bilim alanında yeni atılımların gerçekleşmesini sağlayan çok önemli girişimlerdir. Einstein hem bilimin hem de felsefenin en yakıcı araştırma konularından biri olan zaman ve mekanın ayrıca kütlenin göreliliğini matematiksel olarak ispatlayacaktır. Heisenberg ise görelilikle ilişki içinde doğa yasalarını inceler ve zorunluluklarla olasılıklar arasındaki ilişkiyi yeniden konumlandırır. Atom altı parçacıklarının hareketleri üzerine çok yeni ve beklenmedik bilgiler ortaya çıkartan kuantum teorisi ise sonradan maddeye ve evrene ait fenomenlerin araştırmaları ile çok daha çarpıcı sonuçlar ortaya koymuştur. Gezegenlerin hızları, yıldızların oluşum ve bozuluş süreçleri, karadeliklerin yapısı ve hareket biçimleri bütün bunlar değişen yeni bilimsel paradigmanın ışığında anlaşılacaktır.

İşte bilim felsefesi böylesi bir tarihsel arka plan ile ve doğa bilimlerinin 19. yüzyıldaki büyük başarıları ile felsefesinin bir alt disiplini olarak yapılacaktır. Bilimlerin felsefeden ayrılma sürecinin bir kırılma noktası olarak da düşünülebilecek bilim felsefesi, artık bütün bir bilim tarihine felsefenin kendi gündemlerinin kendi meselelerinin de etkisi ile daha bütüncül bir şekilde bakmaya başlayacaktır.

Yöntem Tartışmalarının Önemi

Bilimin araştırma sürecinde kullandığı en önemli enstrümanlarından biri nesnesine olan yaklaşım tarzıdır. Burada Antik Yunan'dan itibaren özellikle Aristotelesçi dedüksiyon (tümdengelim) egemenliği dikkat çeker. Duyusal dünyaya duyulan güvensizlik -nesnel dünyasında her şeyin devamlı dönüştüğü ve kalıcı bir bilgiye ulaşılamayacağı şeklinde yaklaşım- bilimsel bilgiyi ayrıcalıklı bir alana çıkarmıştır. Burası aynı zamanda tecrübeden bağımsız saf bilginin, formal mantığın, matematiğin, geometrinin bulunduğu bir alan olarak düşünülmüştür. Dolayısıyla genel önermelerden - tümelden tikel önermeler çıkarılması temel bilimsel yaklaşım olarak uzun yıllar etkisini göstermiştir. Dedüksiyon, meşruluğunu esasen matematik ve mantık ile sağlamıştır da denilebilir. Rönesans süreciyle birlikte doğa bilimlerindeki büyük atılımlar sürecinde araştırma yöntemi olarak Francis Bacon'un 1620'de yazdığı "Yeni Organon" (Novum Organum) (Aristoteles'in mantığına atfen) olarak açıkladığı

endüksiyon -tümevarım- yöntemi öne çıkacaktır. Descartes'in matematik temelli yöntem modeli, Mill'in katkıları, Reichenbach'ın hipotetik dedüktif yaklaşımı derken çağdaş bilimlerdeki yöntem meselesi artık başlı başına bir tartışma alanına dönüşecektir.

Doğa araştırmaları, akla uygun ilkeler yaratma, araştırma yönteminin seçimi, kuram geliştirme ve paradigma değişimleri... Bütün bu unsurlar doğrudan bilim felsefesinin öne çıkan unsurlarından bazılarıdır. Yukarıda da ana hatları ile bahsettiğimiz ve insanlık üzerinde oldukça gerçek sonuçları bulunan paradigma değişimleri bilimin tarihine sistematik bir şekilde bakmayı zorunlu hale getirmiştir. İnsanlar hakikati açıklamaya çalışırken faydalandıkları büyük kuramların gelişim ve dönüşümlerini objektif bir gözle inceleme ihtiyacı hissetmiş, kendi varlığı başta olmak üzere, algıladığı veya duyumsamadığı her şey hakkında sorgulamadan, analiz etmeden ve şüphe duymadan hiçbir zaman yapamamıştır. Bu ısrarlı şüpheyi fiili yaşamın çelişkileri bir bakıma zorunlu kılmıştır. İnsanlar, kurgular ve zayıf genellemelerin ötesine geçerek hakikati daha doğru şekilde ve gerçekten olduğu haliyle anlama çabasının sonsuzluğu içinde objektif realiteyi en sağlıklı şekilde yansıtabilmenin ve aynı zamanda bunu somut hedefleri doğrultusunda dönüştürebilmenin araç ve yöntemlerini aramıştır.

Bilim Tarihini Açıklayabilmek: Kuhn, Lakatos ve Laudan

Bilimin de kendine ait bir tarihi olduğu, kendi nesnesine yönelik yaklaşım ve tutumların belirleyiciliğinin bulunduğu, ayrıca araştırma sürecinde seçilen yöntemin bilimsel sonuçlar üzerinde ve sonuçların da yöntemler üzerinde dönüştürücü etkisinin olduğu gibi gündemlerin sistemleştirilmesi ile oluşan bilim tarihi, gündeme getirdiği meselelerle felsefenin bilim alanındaki çalışma alanlarından birini oluşturacaktır. Thomas Kuhn'un, bu açıdan bilim tarihini bilim felsefesi içinde konumlandırması, bilimin yapısına yönelik *paradigma* kavramını içeren tezleri, yaygın olan ussal bilimdeki ilerlemeci anlayışa soru işaretleri koyması ile bilim tarihine yönelik güçlü açıklamalar getirdiği düşünülebilir.

Kuhn'da bilim tarihini ve bilimsel devrimlerin doğasını açıklamak için bilinmesi gereken anahtar kavram paradigmadır. Bilimde paradigma olarak tanımladığı şey, gelişmeler sonucunda öne çıkan, problem çözme ve açıklama gücü ile sistemleşen ve dönemi belirleyen dünya görüşüdür. Bu paradigmlar bilim çevresi ve toplumdaki eğitsel mekanizmalar aracılığı ile yapılandırılır ve

aktarımları gerçekleşir ve normal kabul edilebilecek bir dönem boyunca etkisini gösterir. Kuhn'da bilimin amacı olarak belirlenen çözülmesi gereken problemler veya bulmacalar, normal kabul edilen görece istikrarlı evrelerde çözülebildiği oranda önemlidir. Ancak toplumsal süreçler gibi bilim alanındaki süreçler de her dönem istikrarlı gitmez, gelişen çelişkiler yoğunlaşan anomalilere neden olabilir ve bu doğrultuda nesnel bilginin sağlandığı yöntem ve yaklaşımların bütünü kapsayan paradigmaya yönelik de tıkanıklıklar yaşanabilir. [4]

Kuhn'da ele alındığı şekliyle, paradigmanın iflasının yalnızca bilimin nesnesine yönelik açıklama gücünü yitirmesi ve yeni fenomenleri rasyonel ve tutarlı şekilde açıklayamaması değil, aynı zamanda bu boşluğu dolduracak yeni rakip paradigmaların belirlemesi anlayışı da önemlidir. Kriz anlarının belirli bir süre etkisini yoğun hissettirip daha sonra görece istikrarlı bir döneme evrilmesi, hem sosyal, siyasal ilişkilerde hem de epistemoloji ve teori alanlarında yaşanmaktadır. Yazının ilk bölümünde de bahsettiğimiz Ortaçağa hakim olan Aristoteles - Batlamyusçu evren tasavvurundan, modern döneme ve Aydınlanma evresine damgasını vuran ve pek çok alanda yansımasını hissettiren klasik Newton mekaniğine ve Kopernikçi kurama geçiş böylesi bir paradigma değişikliğidir. Eski paradigma sınırları içinde yeni çelişkiler ve meselelerin ele alınmasında açıklama gücü zayıf kaldığı için terkedilmesini getirir. Böylesi durumlar, yeni sıçramaların gerçekleştirilmesi için meselenin özünün değiştirilmesini ve ona uygun düşen dünya görüşlerinin de değiştirilmesini gerekli kılar. Aristoteles'ten Newton'a uzanan değişim süreci de bu bağlamda evrenin içinde amaçlı, rolleri bulunan şeylerden oluştuğu teleolojik bir tasavvurdan, parçacıkların etkileşimlerinin bir zamandaki konum ve hareketini belirlediği farklı bir evren tasavvuruna geçiştir. Bu doğrultuda Kuhn'a göre, paradigma yalnızca yöntemin değişmesi anlamına gelmez, aynı zamanda ele alınan problemin de değişmesini getirir ve terimler anlam değiştirebilir. Fizikte hareket konusunun açıklaması bir başka örnek olarak bu bağlamda düşünülebilir.

Bilimde ussallık yönünü önde tutan bilim felsefecisi Imre Lakatos'ta "araştırma programı", Larry Laudan'da ise "araştırma geleneği" isimleriyle ele alınan paradigma kavramı, tarihselci yönü ağır basan Kuhn'un yaklaşımlarını biraz daha dengelemeye yönelik düşünülebilir. Tek bir paradigma yerine birden fazla paradigmanın yani araştırma programının aynı anda varolup yarış içinde olacağını belirten Lakatos, program dahilinde ortaya çıkan anomali durumlarına

yönelik programın temel özünü kaybetmeden veya bu çekirdeki teorik kabulü hemen değiştirmeden, bu değişiklik sorumluluğunu koruyucu kayış olarak tanımladığı destekleyici hipotezlere yükler. Bu anlamda bilimsel paradigmanın her seferinde sıfırdan kurulması gibi bir durum söz konusu olmaz, anomali durumlarını giderecek güçlü açıklamalar geliştirecek destek hipotezleri ile paradigma özünü korumayı sürdürür. Ancak özü yanlışlamadan koruma çabası, sorunun tam da özden kaynaklandığı bir bağlamda tali iyileştirmelerle odağın kaymasına ve zaman kaybına neden olabilir. Bir paradigmayı veya stratejiyi kurtarabilmek için taktiksel çerçevede yapılacak değişiklikler bilimsel devrimi bilinçli veya bilinçsiz şekilde geciktirebileceği için, bazı anomaliler düzelmiş dururken pek çok yeni anomalinin türemesine ve doğru şekilde yorumlanamamasına neden olabilir.

Laudan'ın araştırma geleneği için belirttiği "en yüksek seviyede" problem çözme gücü paradigmanın işlevi açısından önemlidir. Böylesi bir ihtiyaçtan ortaya çıktığı için ve sistemli olarak yanıt verdiği için zaten bilimsel yaklaşımlar pek çok faktörden beslenerek bir temel paradigmayı oluşturmaktadır. Ancak Laudan'ın, anomalinin somut bir bağlamda nasıl ve ne için olursa olsun hızla çözülmesini rasyonel olarak meşrulaştıran, pragmatik yönü ağır basan araştırma programı kavramı, özde değişikliklerle destekleyici hipotezler arasında ayırım yapmadığı için yine benzer dolanmalara ve teorik inşada problemlere neden olabilir. Kendisi de teorilerin geçişli ve araştırma gelenekleri arasında yüzergezer pozisyonlarda olabileceğini belirtmiştir.

Kuhn'a göre, birbiriyle rekabet halinde bulunan paradigmalardan hangisinin rasyonel ve doğruyu temsil ettiği meselesine karar verecek bir mahkeme bulunmamaktadır. Kuhn'a göre teoriler zaten her zaman anomalileri içermektedir. Popper'ın yanlışlamacılığına karşı teorilerin konumları gereği yanlışlanamayacağını düşünür ve teorilerin değişiminde ancak çok sayıda anomali biriktirmiş bir teorinin, bu anomalilerden bazılarına daha iyi açıklama getiren bir teori ile geride bırakılabileceğini belirtir. Lakatos bu noktada özün hemen atılmaması gerektiğini düşündüğü için çekinceli yaklaşır. Aslında Kuhn da hemen ilk anomalide bir paradigma değişikliğine gidilmesi gerektiğini düşünmez. Normal dönemlerde Lakatos'un öz olarak kabul ettiği temele anomalilerin çözümü noktasında şans tanınmaktadır. Ancak normal dönemlerdeki çözümsüzlükler de bir nitel değişime doğru birikime yönelir. Bu uzun vadeli bir bakış açısından

görünce bir dönemden yeni bir döneme doğru evrimi içerir. Lakatos'ta belirgin olan, anomaliler karşısında dejenere olan ve geçerliliğini büyük oranda yitiren araştırma programından yardımcı hipotezlerin çeşitliliğine dayanıldığı için hemen umudun kesilmemesidir. Bunun son kullanım tarihine yönelik de belirgin bir şey belirtmez çünkü bu araştırma programlarının bir dönem sonra yeniden işe yarayabileceğine yönelik bir tutum benimser.

Kuhn'da paradigmanın iflası, diğerinin ortaya çıkıp bulmacayı soğurmasının bir sonucudur. Böylesi bir soğurma süreci normal dönem içindeki çözüm bulma sınırlılıklarını da dönüştürür ve yeni bir paradigma doğrultusunda meselenin özüne yönelik daha rasyonel bir bakışı kolaylaştırır. Bu bir inanma veya ritüeli yerine getirme değildir, öncelikle nesnel bilgiyi ve nesnel gerçekliği daha yakından öğrenme ve dönüştürme sürecine yönelik bilimsel karakteri önde tutan bir sorumluluktur.

Bilimsel devrimlerin gelişimine yönelik Laudan'daki bir araştırma geleneği önceki araştırma geleneğine oranla daha düşük açıklama gücüne sahip olabileceğine yönelik yaklaşıma karşılık Kuhn ise bilimde bir çeşit ilerleme olduğunu kabul eder. Bu ilerleme, yerel ortama adapte olma meselesidir. Normal kabul edilen görece istikrarlı dönemlerde problemlerin çözümü birikimin dinamikleridir. Ancak Kuhn aynı zamanda paradigma değişikliklerinin doğruya daha çok yaklaştırdığı şeklindeki ussal kabul edilen görüşe de mesafelidir. Kuhn'a göre bilim ardışık çabaların üst üste birikmesi ve birikmeden kaynaklı doğruya daha çok yaklaşıldığı bir şey değildir. İdeolojiler, siyasi hareketler, kültürel paradigmlar, moda akımları nasıl kendi içinde rekabetleriyle değişim alternatifleri olarak seçenekler oluşturuyorsa, bilimsel paradigmların birbirini izlemesi de buna benzer düşünülür. Bu bilimde tarihinde ve felsefede yaygın olan genel ilerlemeci yaklaşıma soru işareti koyan bir yönelimdir.

Bir Bilim Olarak Komünizme Yaklaşım

Şu ana dek ana hatları ile bilimin gelişimine, bilimde ortaya çıkan paradigma değişimlerine, bilim felsefesinin meselelerine ve bilim tarihine yönelik yaklaşımlara değindik. Bütün bu unsurların doğru şekilde anlaşılması bir bilim olarak komünizmin anlaşılmasını da kolaylaştıracaktır. Fakat önce bilimi ve bilimsel bilgiyi niteleyen özelliklere biraz daha değinmek gerekiyor.

Bilim, araştırdığı olayları kavramlar, hipotezler ve yasalarla açıklamaya çalışır. Bilimsel bilgi olguların incelenmesine dayanan bir bilgidir. Bilimsel bilgi onu üreten bilim insanının inanç ve ideolojisinden bağımsız olduğu için objektif bir bilgidir ve bu yönüyle incelediği olaylara hiçbir öznellik (keyfilik, his, vb.) karıştırmadan inceleme yapılan bir bilgidir. Bilimsel bilgi incelediği olgulardan genellemelere varan bir bilgidir. Bu anlamda gözlem sınırlarının dışına çıkan bir bilgi türüdür. Bu yönüyle bilimsel bilginin kendi tecrübelerimizden bağımsız, duyularımızla idrak edemediğimiz bir yönü vardır, bununla birlikte bilimsel bilgi tutarlı ve akıl ilkeleri doğrultusunda üretildiği için mantıksal bir özelliğindedir.

Bilimsel bir süreçte araştırılan konular hipotezler olarak ifade edildikten sonra düzenli bir şekilde gözlem ve deney ile incelenir. Bu incelemeyi kolaylaştıran enstrümanlardan ve yardımcı disiplinlerden faydalanılır. Gözlemlene süreci bilimsel araştırmanın başarısında oldukça önemli bir evredir ve gözlemin sağlıklı ve güvenilir şekilde yapılması gerekir. Burada objektif realiteye tekabül etme ve tekrarlanabilirlik kriterleri belirleyici önemdedir. Çeşitli bilimlerde yapay olarak meydana getirilen koşullara ihtiyaç duyulacaktır. Bunlar doğal koşulları içinde değil fakat doğal ortamını en doğru şekilde yansıtacak yapay ortamlar içinde betimleme yapmayı sağlar. Hipotezler düzenli gözlemler ve deneyler yoluyla gözden geçirilir, doğrulur ve incelenen konuyla ilgili genellemelere ulaşılır. Bu kuramların matematiksel olarak ifade edilmesi doğa bilimlerinde yasalar olarak adlandırılır. Her bilimsel açıklama gibi kuramın önermeleri de her zaman gözlem ve deneylerle denetlenebilir.

Doğayı ve gelişimini sistemli ve doğru bir şekilde bilmek ve ona egemen olabilmek doğrultusunda yapılan bilim öne çıkan özellikleri 19. yüzyılda Karl Marx ve Friedrich Engels'in çabaları ile bir bilim olarak yapılan komünizmin en genel özellikleri açısından da geçerlidir.

Komünizmin bir bilim olduğu hakikati, şüphesiz çoğu insana tuhaf ve sezgisel açıdan pek de elle tutulur gelmez. Bunun pek çok nedeni vardır. **Her şeyden önce bilimlerin bahsettiğimiz üzere tarihsel yapılanmasındaki yoğunlaşma evresi ağırlıklı olarak insanlık tarihi için oldukça kısa sayılacak bir süreye, yaklaşık son 400 yıla dayanır.** Bu kısa dilim içinde özellikle doğa bilimlerinde çok büyük atılımlar olmuştur ve doğa bilimlerinin bütün bir bilim

üzerinde bir nevi hegemonyası oluşmuştur. İnsan topluluklarının doğaya egemen olma çabasının ve dönüşüm halindeki kapitalist üretim sisteminin dinamiklerinin böylesi bir tekelleşme üzerinde şüphesiz belirleyici bir etkisi bulunur. Bu süreç “bilimlerin bilimi” olarak fiziği ön plana çıkarmış ve diğer tüm bilimlerin esasen fizik potası altında eriyebileceğine dair bir beklenti ve yaklaşımı gündeme getirmiştir. Örneğin A. Comte’un temellendirdiği pozitivist bilim anlayışı, sosyolojiyi bir tür toplumsal fizik olarak açıklama eğiliminde olmuştur. Benzer şekilde Weber ve Fechner’in kendi alanlarına “psikofizik” ismi vermeleri anlamlıdır.

Bir kez daha vurgulamak gerekiyor ki, bütün bunlar çok da uzak olmayan bir geçmişte yaşanmıştır. Pozitivizm ve Newton mekaniğinin koltuğu şüphesiz Einstein ve Planck’ın çığır açan yeni kuramları, geometrideki gelişmeler ve bilimlerin çeşitlenmesi ile sarsılmıştır. Bunlar halen derin etkileri geniş halk kitleleri üzerinde yeni yeni idrak edilen fakat ağırlıklı olarak özel bir bilim çevresi içinde çok daha yoğun şekilde yaşanan gündemlerdir. Ancak bilimsel paradigmadaki dönüşümlerin üst yapı alanında ve özellikle de halk kitleleri üzerindeki etkisinin çok hızlı ve birebir olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Halen farklı paradigmaların bir tür eklektik birliği içinden bilimsel yaklaşımlar belirlenmektedir.

Günümüzde, pozitivism akademideki eski prestijli tahtını felsefi rölativizm ve agnostisizm gibi akımlara kaptırmıştır. Pozitivizm eleştirisiyle beraber bilimsel bilginin önemine, bilimsel araştırma süreçlerinin yapılanmasına, bilimin insan toplulukları açısından hayati önemine de yoğun bir şüphe düşmüştür. Pozitivizm giderken adeta yanında bilimin saygınlığını ve hakikati arama arzusunu da götürmüştür. Boşluğu gören felsefi rölativizm, bilimsel süreçlere bilim adına inancı, metafiziği ve her tür eklektik yaklaşımı dahil etmiştir. Bununla birlikte akademiden kovulan pozitivism kendine özellikle başta tarih bilimi olmak üzere sosyal bilimlerde ve halkın günlük düşünme biçimlerinde belirli ve yer yer etkin bir yer bulmuştur. Özetlemek gerekirse, yaklaşık son 100 yıllık süreçte insanlık bilim adına adeta bir yanında eski paradigmanın, amprizmin ve pozitivismin yer aldığı öte yanında ise felsefi bir rölativizmin ve agnostisizmin bulunduğu bir cendereye sıkıştırılmış durumdadır.

Komünizmi Bir Bilim Olarak Ele Alabilmek

Bu aşamada şu ana kadarki vurguları göz önünde bulundurmak kaydı ile bir bilim olarak komünizmin ne olduğuna ve ardından bilimin (özel olarak da komünizm biliminin) felsefeyi gereksizleştirip ortan kaldıracağı şeklindeki düşünceye değinmek gerekiyor.

Bob Avakian, *Breakthroughs [Atılımlar]* isimli çalışmasında komünizmi şu şekilde tanımlar:

“Bir kez daha belirtmem gerekiyor; komünizm bir inanç, bir felsefe veya yanlış (yani öznel olan, bilimsel olmayan) bir ideoloji değildir, nihayetinde belli belirsiz, bilimsel bir yöntem ve yaklaşıma karşı olan bir şey değildir. Temel olarak ve esasen, insanın toplumsal gelişimini ve olası gidişatını analiz etmek ve sentezlemek için bilimsel bir yöntem ve yaklaşımdır.” [5]

Bu açıklama bir bilim olarak komünizmin, önceden de belirttiğimiz gibi sezgisel açıdan çoğu kişiye tuhaf gelen [6] bir hakikatin yoğun bir ifadesidir. Bir bilim olarak komünizmin bir araştırma nesnesi vardır. Bu çalışmada izlediği belirli bir yöntemi vardır ve bu sayede hareketi halindeki maddeyi olduğu şekliyle açığa çıkartır ve bunu dönüştürme sürecine aktarır. Bütün hipotezlerinin ve bilimsel teorinin çekirdek unsurlarının gözlem ve toplumsal tecrübeler ile test edilmesi süreci vardır. Tüm bilimlerde olduğu komünizm bilminde de subjektif yargılara ve genellemelere yer yoktur. Kanıta ve objektif realiteye dayalı devamlı olarak işleyen bir süreç vardır. Olguları analiz ederken kullandığı kavramlaştırmaları ve spesifik ifade biçimleri vardır. İç tutarlığı yüksek, akla dayalı, mantıklı argümanlar ile bulguların ifade edilmesi süreci vardır. Komünizm bilimi, yanlışlanabilirlik kriterinden muaf, farklı türden bir bilim veya yarı bilim gibi bir şey değildir. Bununla birlikte, Comte’un pozitivizminin problemleri ve Karl Popper gibilerin bilim adına açık ideolojik saldırıları [7] ile itibarsızlaştırılan “bilimin topluma uygulanması” kritik meselesi esasen bir bilim olarak komünizmin en önemli özelliklerinden biridir.

Bir kez daha belirtmek gerekiyor ki, günümüzde bilimin topluma uygulanması meselesinde muazzam bir tahammülsüzlük ve adeta fanatikçe bir kabullenmeme durumu kendini göstermektedir. Esas iddia insan topluluklarının çok çeşitliliği ve karmaşıklığından ötürü bilimin burada kesin sonuçlara ulaşamayacağı ve insanlara çeşitli teori ve ilkeleri kabul ettirip toplumu yönetemeyeceği şeklindedir. Bu durum toplumda düşünce üreten merkezlerde ve aydınlar arasında son derece yaygındır ve oldukça zararlıdır. Yeni komünizmin destekçisi önemli bir bilim insanı olan Ardea Skybreak, *Bilim ve Devrim* isimli röportaj çalışmasında meseleyi şu

şekilde ifade eder:

*“Doğa bilimleri alanında bilim insanı olan ve doğa ile uğraşırken titizlikle bilimsel yöntem (biyoloji, astronomi, fizik ve diğerleri gibi) uygulayan pek çok kişi vardır ki, bu kişilerle **toplumu** ve toplumdaki sorunları, toplumların nasıl örgütlendiğini konuştuğunuz zaman, birden bire bilimsel yöntemlerin kapı dışarı edildiğini görürsünüz! Pek çok doğa bilimcisi ahmakça bir popülizme yönelerek, belli belirsiz şekilde “insanların iradesinden” veya seçimlerden bahsetmeye başlar veya verili toplumun özelliklerini, nasıl kurulduğunu, işlevlerinin ne olduğu veya toplumda yanlış olan şeylerin bilimsel şekilde nasıl analiz edileceği ve toplumsal meselelerin bilimsel şekilde nasıl çözülebileceğinden kopuk ve ilgisiz şeyler anlatırlar. Herkes böyle değildir, ancak doğa bilimlerindeki pek çok üst düzey düşünürün, toplumun sorunları üzerine düşünmeye başladıklarında bilimsel yöntemlere yönelik bildikleri her şeyi unutması veya bunları terketmesi çarpıcı bir durumdur.”*

“Bana kalırsa, bilimin bir yöntem olarak insanlık tarihinde pek de eski bir tarihi olmadığını kavramak oldukça önemli. Bu yüzden, insanlar genellikle gerçeği bilimsel bir şekilde anlamaya ve dönüştürmeye alışkın değil. Bu gezegende insanlık tarihinin büyük bölümünde, hem doğal hem de sosyal dünyayı anlamak, bir çeşit temel deneme-yanılma yaklaşımıyla, bazı şeyleri olduğu kadarıyla anlamaya çalışarak, problemleri bu şekilde çözmeye çalışarak – çoğu zaman insan anlayışındaki boşlukları doldurmak için her türlü mistik ve doğaüstü açıklamalar yapılarak elde edildi. Yani bildiğiniz gibi, insanlar yıldırımın tanrıların öfkesi olduğunu ya da onun gibi bir şey olduğunu düşündüler, çünkü uzun süre şimşek çakmasına neyin sebep olduğuna yönelik bilimsel bir anlayıştan yoksundular.” [8]

Komünizmin bir bilim olarak yapılanması şüphesiz düz bir çizgide veya kesintisiz bir akış biçiminde gerçekleşmemiştir. Gerek beslendikleri kaynakların Marx ve Engels'in çalışmaları üzerindeki etkisi, gerekse komünizmin bu temel kaynakları [9] sentezleme süreci oldukça karmaşık bir zeminde ve rakiplerle yoğun ideolojik polemikleri gerektiren bir seyirde gerçekleşmiştir. Bu sürecin gerek ilk dönem yapılanmasından kaynaklı, gerekse süreçle birlikte komünizm bilimini geliştiren teorisyenlerin kimi formülasyon ve uygulamalarının bilim ile çelişen yönlerinden kaynaklı yeniden gözden geçirilmesi gereken unsurları olmuştur. Bob

Avakian bütün bu tali unsurların neye dayandığını detaylı olarak tespit etmiş ve insanlık tarihinin doğru şekilde anlaşılması ve dönüştürülmesinde Marx ile başlayan büyük tarihsel atılımı, komünizmin yeni sentezi ile -gerçekleştirilen kritik önemdeki nitel çözümlenmelerle- daha da ileri bir atılım şeklinde geliştirmiştir. Bu durum aynı zamanda bir bilim olarak komünizm açısından tamamen yeni ve çok daha materyalist bir kuramsal çerçeveyi mümkün kılmıştır.

Marksist teorinin esas olarak bilimsel ve materyalist çekirdeğine denk düşmeyen ve bilimsel yöntem ve yaklaşımla çelişen unsurları düzeltilerek veya elimine edilerek insanlığı her tür baskı ve sömürü ilişkisinden kurtarma potansiyeline sahip bir bilimin yok olup gitmesi böylece engellenmiştir. Geçmiş sosyalizm deneyimlerinin tarih sahnesinden çekilmesinin ardından yoğun bir şekilde itibarsızlaştırılmaya ve iskartaya çıkartılmaya çalışılan komünizm bilimi, yeni komünizm ile çok daha materyalist bir temelde ayakları üzerine oturtulmuş, toplumun radikal bir şekilde dönüştürülmesinin güçlü ve bilimsel bir rehberi olarak kitlelere sunulmuştur. Teorideki pek çok çelişkinin çözümlendiği [10] ve pek çok unsurun doğru şekilde yeniden tanımlandığı komünizmin bu yeni sentezi, insanlık ve gezegenin geleceği açısından hayati önemde bir müdahaledir. Bu açıdan başta bilim insanları ve bilimsel düşünce ile ilgilenen herkesin gezegenin ve insan topluluğunun şu an içinde bulunduğu durumdan gerçekten nasıl kurtulabileceği yakıcı sorusu doğrultusunda incelenmesi, paylaşılması, üzerine görüş bildirilmesi gerekmektedir.

Marksizm Felsefeyi Yok Edecek mi?

Marksizmin felsefe ile ilişkisindeki gerilim durumu, bilimin açıklama gücüne ve mutlak üstünlüğüne duyulan kesin inancın bağlamında değerlendirilebilir. Doğa bilimlerinin maddeyi açıklama ve dönüştürme sürecindeki çığır açan girişimleri beraberinde varlık üzerine sistemli sorgulama ve akıl yürütme disiplini olan felsefenin belirli bir anlamda gözden düşmesini gündeme getirmiştir. Özellikle Newton mekaniği etkisindeki genel bilimsel paradigmanın ve pozitivizmin düşünce dünyasında öne çıkışı, felsefenin araştırma alanlarına ve nesnesi ile olan ilişkisine bir anlamda gölge düşürür. Komünizmin kurucuları Karl Marx ve Friedrich Engels, *Alman İdeolojisi (Feuerbach)* çalışmalarında şu dikkat çekici tespitlerde bulunur:

“Gerçek hayatta varsayımların bittiği yerde, gerçek pozitif bilimler başlar: insanların pratik etkinliklerinin, gösterdikleri pratik gelişme süreçlerinin temsili ortaya çıkar. Bilinç hakkındaki içi boş sözler gider ve yerine gerçek bilgi alır. Gerçeğin kendisi ortaya çıktığında felsefe bağımsız bir bilgi aracı olma özelliğini yitirir. Yerini ancak insanların gösterdikleri tarihsel gelişmenin gözlemlenmesinden çıkartılabilecek en genel sonuçların bir derlenmesi alabilir.” [11]

Marx ve Engels, felsefenin çok uzun yıllardır spekülâtif ve maddi dünyadan bağımsız bir zeminde kendini sınırlandırmasına karşı tepkilidir. [12] Özellikle de, felsefenin metafiziğin, ideal bilginin imkanı üzerine yoğunlaşması, kanıtlanmamış spekülâtif ifadeler ile gerçek bilginin keşfedilmesi, gerçek maddi dünyanın çelişkilerinin doğru şekilde ele alınmasına karşı yapılandırılmış verimsiz bir yaklaşımı öne çıkartmış olması Marx ve Engels’in eleştirilerin odağındaki meselelerdir. Marx ve Engels burada esas olarak idealist felsefi ekolü eleştirmektedir, ancak felsefenin işlevine yönelik bazı tek yönlü genellemeler de dikkat çekicidir. Arada geçen zamanda konuya ilişkin kritik önemde pek çok önemli teorik müdahale gelmiş olsa da, Marksizm tarihi boyunca bu mesele şu ana dek tam olarak berraklaşabilmiş değildir. Ve günümüzde uluslararası komünist hareket içinde halen çeşitli şekillerde hatalı yaklaşım ve ifadelere neden olmaktadır. Bob Avakian’ın konuya yönelik *Kültür, Sanat, Bilim ve Felsefe Üzerine Gözlemler* isimli çalışmasındaki önermeleri meselenin doğru şekilde konumlandırılmasına yönelik önemli bir katkı sunmaktadır:

“Marksizmin felsefeye son verdiğini söylemenin bir hata olduğuna inanıyorum. Felsefe, “başlı başına” ve salt dar anlamda kavranan Marksist felsefe olarak değil, bize hala bir şeyler öğretebilir. “Kucaklar ama yerini almaz” ilkesi burada da geçerlidir. Varlıkla ve varoluşla, insan varoluşunun anlamıyla ilgili sorulara ne demeli?” [13]

Bu açıklama üzerinde durulması gereken bir hakikati dile getirmektedir ve biraz daha açılması gerekir. Öncelikle Marksizmin gerek yöntemsel açıdan (diyalektik materyalizm), gerek argüman yapısı, gerekse felsefenin alt disiplinleri olarak kategorize edilebilecek ontoloji, epistemoloji, etik, estetik, siyaset ve bilim felsefesinden beslenmesi ve bu alanlardaki tarihsel referanslarla çok yönlü ilişki biçiminden kaynaklı felsefi bir karakteri bulunduğunu, felsefenin meseleleri ve tarihi üzerine sistemli bir şekilde düşünebilme yeteneği bulunduğunu kabul etmek gerekir.

Bütün bunlar Marksizmin felsefi bir yönünün bulunduğunu gösterir. Ancak Bob Avakian'ın da belirttiği gibi Marksizm salt bir felsefe veya ideoloji değildir. Temel olarak ve esasen, insanın toplumsal gelişimini ve olası gidişatını analiz etmek ve sentezlemek için bilimsel bir yöntem ve yaklaşımdır. Üzerine düşünülmesi gereken bu ayrımın yapılmasının ardından yukarıdaki alıntıyı yeniden incelemeye devam edebiliriz.

Bob Avakian “felsefe bize hala bir şeyler öğretebilir” diyor. Bu noktanın iyi anlaşılması gerekir. Felsefe ile bilimin ortak özelliği varlığı açıklamada ulaşılan bilgilerle yetinmeyip bilgi alanlarını sürekli genişletmeye çalışmasıdır. Fakat bilim felsefenin yerine geçemez. [14] Felsefe, bilimlerin yöntemini, kavramlarını ve ulaştığı sonuçları sorgular. Sınırlı bir varlık alanı değil, varolan olarak varlığın bütününe yönelik bir sorgulamanın peşindedir. Felsefe alanında ulaşılan sonuçların doğruluğu ya da yanlışlığı bilimlerde olduğu gibi doğrudan olgulara dayanarak inceleme konusu yapılamaz. Bununla birlikte bilim felsefesinin bir felsefe alanı olarak kurulması önemli bir katkıdır. Ancak bu demek değildir ki felsefe bilimin hizmetine girerek kendini yok edecek... Bu yönde indirgemeci bir yaklaşım şüphesiz felsefenin kendi faaliyet alanı ve gündemini de daraltacaktır.

Felsefenin geniş kapsamı içinde varlık sorunu (ontoloji), bilgi sorunu (epistemoloji), güzellik sorunu (estetik), değerler sorunu (etik), dil sorunu, zihin sorunu, tanrı sorunu, özgürlük sorunu gibi meseleler vardır. Bilimin ne olduğu sorusu ancak bu sorulardan biridir. Bununla birlikte felsefe bilimler alanını çiğnemez. Althusser'in de belirttiği gibi “felsefi sorular açtıkları uzamda bilimsel sorunların ortaya konmasına yardım edebilirler.” [15] Bilim ve teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin insan daima varlığın tümel sorunlarıyla uğraşacak ve felsefe de bağımsız bir bilgi alanı olarak varlığını sürdürmeye devam edecektir. [16]

Bob Avakian, aynı cümlede, “Marksizmin kucaklar ama yerini almaz” ilkesinin felsefe ile ilişkisi için de geçerli olduğunu belirtir. İlk olarak Mao Zedong'un formüle ettiği bu ifade, Marksizm'in çeşitli bilim ve sanat alanlarını ve insan düşüncesinin diğer tüm alanlarını kucakladığını ama onların doğrudan yerine geçmediği ilkesini ifade eder. Eğer bu ilişki biçimi doğru şekilde anlaşılmazsa, bir bilim olarak komünizm farklı disiplinlerin, nesnesi ile ilişkisi farklı dinamiklere dayanan ve farklı soyutlama ve ölçme yöntemleri kullanan disiplinleri doğrudan gereksiz kılar

ve bu disiplinlerden öğrenilecek ve insanlığın maddenin farklı örgütlenme düzeylerini ve hareket biçimini ayrıca bunun insan bilgi ve tecrübesi üzerindeki etkisinin doğru şekilde analiz edilmesini de sekteye uğratır. Bununla birlikte bir bilim olarak komünizm, felsefe de dahil olmak üzere farklı disiplinlerden devamlı olarak beslenir ve objektif realiteyi gerçekten olduğu hali ile yansıtma ve buna müdahale ederek dönüştürme sürecinde biriken bilgi hazinesine dayanarak gelişimini canlı bir şekilde, sınıfsız bir toplum ve bunun ötesine geçebilme doğrultusunda sürdürür. Bu açıdan Marksizm veya günümüzde Bob Avakian tarafından geliştirilen yeni komünizm, felsefe ile ilişkisini tıpkı sanatla ve diğer disiplinlerle olduğu gibi kapsayıcı, destekleyici, yoğun ancak yerini almayacak şekilde sürdürür.

Bu noktada bir kez daha bilim felsefesinin önemine geliyoruz. Komünizmin bir bilim olarak anlaşılmasının ne demek olduğu, bu bilimin nasıl geliştiğinin sistemli şekilde incelenmesi, yöntem ve yaklaşımının ne olduğunun analizi, bu bilimin uygulayıcılarının çalışma tarzı gibi çok geniş bir yelpazedeki konuların ele alınması açısından bilim felsefesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bob Avakian'ın geliştirmiş olduğu yeni komünizm, hem bu yönde önemli bir katkı sağlamaktadır, hem de bilim felsefenin bir araştırma nesnesi olarak yoğun bir incelemeyi hak etmektedir.

Referanslar:

[1] Cilasun, E. 2020. *İbrahim Kaypakkaya'nın Anısına: Bilim, Kaypakkaya ve Yeni Komünizm* [online]

<http://yenikomunizm.com/bilim-kaypakkaya-ve-yenikomunizm> [erişim tarihi: 21 Mayıs 2020]

[2] Kaynak için bkz: <https://twitter.com/yenikomunizm/status/1263038571272966144> [erişim tarihi: 21 Mayıs 2020]

[3] Galileo Galilei'nin Kepler'e yazdığı mektuptaki şu ifadeleri bilimin karşılaştığı tarihsel zorlukları göstermesi açısından bugün için de oldukça anlamlı ve uyarıcı niteliktedir: *"Tekrar eden davetlere rağmen halen hem Ay'a hem de teleskoba bakmayı reddeden ve böylece gözlerini hakikatin ışığına kapatan üniversitemizdeki ünlü felsefecilere ne demeli? Bu tür insanlar, felsefeyi Aeneis ya da Odysseia gibi, bir kitapmişçasına ele alıyorlar ve kendileri öne sürdükleri üzere hakikatin, dünya ya da doğa çalışmasındansa, metinlerin kıyaslanması yoluyla keşfedileceğine inanıyorlar. Eğer en saygın üniversite felsefecilerimizden bazılarının gezegenlerin, sadece mantıksal argümanlarla adeta sihirli bir efsun gibi ortaya çıktığını savunmaya çalıştıklarını duysan*

gülerdin.” Reichenbach, H., 2020. *Kopernik'ten Einstein'a Uzay, Zaman ve Hareket*. B. Yayılım (Çev.), İstanbul: Fol Kitap. ss. 21-22

[4] Rosenberg, A.,2014. *Bilim Felsefesi. Çağdaş Bir Giriş*. İ.Yıldız (Çev.), İstanbul: Dipnot. ss. 307-308.

[5] Avakian, B., 2019. *Breakthroughs [Atılımlar] – Marx'ın Tarihsel Atılımı ve Yeni Komünizm ile Daha İleri Bir Atılım*. Kaynak için bkz: http://demarcations-journal.org/issue05/Bob_Avakian-BREAKTHROUGHS-tr.pdf [erişim tarihi: 21 Mayıs 2020]

[6] Yukarıda bahsedilen bilim alanındaki yoğun ideolojik kavganın yanı sıra bu sezgisel açıdan “tuhaf gelme” durumun oldukça günlük-pratik bir nedeni de bulunur. Komünizm bilimi gerek ilköğretim, gerek lise, gerekse üniversite düzeyindeki hiçbir eğitim müfredatında bilim olarak tanımlanmamakta ve tamamen yok sayılmaktadır. Bununla birlikte kendini komünist olarak tanımlayan pek çok kişi ve kurum da komünizmi bir bilim olarak değil çoğunlukla özel bir tür felsefe, bir tür siyaset/strateji programı veya tarih öğretisi şeklinde ele almaktadır.

[7] Bu noktada Avusturyalı bilim felsefecisi Karl Raimund Popper'ın “*Açık Toplum ve Düşmanları*” başlıklı iki ciltlik çalışmasının son derece olumsuz etkisinin altının çizilmesi gerekiyor. Karl Popper bu çalışmasında düşünce tarihinde büyük sistemler geliştirmiş Platon, Hegel ve Marx gibi düşünce insanlarına karşı son derece zorlama argümanlarla ve Batı kapitalizminin burjuva çoğulculuk değerleri ile saldırır. Popper, Marksizmi tıpkı psikanaliz, astroloji gibi bir tür yalancı bilim, devamlı bahaneler üreten bir tür tarihsicilik olarak göstermeye çalışır. Karl Popper'ın temel argümanı Marksizm'in bir bilim olarak bilimin yanlışlanabilirlik kriterine uymadığı iddiasıdır. Bunun yanı sıra Karl Popper hiçbir şeyin kesin olarak kanıtlanamayacağını, dolayısıyla kendimizi eleştiriye direnen teorilerle tatmin etmek zorunda kaldığımızı iddia eder. Ayrı bir dosyanın konusu olmayı hak eden Popper'ın tezleri, DKP ABD Başkanı Bob Avakian'ın 2019 yılında El Yayınları tarafından basılan “*Devrim Yapmak ve İnsanlığı Kurtarmak*” çalışması içinde detaylı olarak analiz edilmektedir.

[8] Skybreak, A., 2015. *Bilim ve Devrim. Bilim ve Bilimin Topluma Uygulanmasının Önemi. Komünizmin Yeni Sentezi ve Bob Avakian'ın Önderliği*. Insight Press.

[9] Bu kaynaklar arasında esas olarak liberal iktisat kuramının analizi, Hegel ve Feuerbach başta olmak üzere Alman felsefe geleneği, ayrıca Aydınlanma dönemi Fransız materyalist ekolü, kıta Avrupasındaki emekçi sınıfların siyasi mücadele tarihi ve evrim bilimi başta olmak üzere fizik ve kimya alanındaki önemli gelişmeler düşünülmelidir.

[10] Yeni komünizmin temel unsurlarına ve çözümlenmelerin yapıldığı referanslara yönelik önemli bir kılavuz için bkz: <http://yenikomunizm.com/temel-yonelim-yontem-yaklasim/>

[11] Marx, K. & Engels, F., 2013. *Alman İdeolojisi (Feuerbach)*. E.Aktan (Çev.), Ankara: Alter Yayıncılık. s.20.

[12] Marx, Feuerbach Üzerine ünlü tezlerinin sonuncusunda “*Filozoflar dünyayı yalnızca değişik biçimlerde yorumladılar, oysa sorun onu değiştirmektir*” derken esas olarak materyalist bilgi teorisinin önemini altını çizmektedir. Bununla birlikte, burada sonradan çeşitli hatalı yaklaşımları tetiklemiş bir çeşit tek yanlılık durumu da varlığını hissettirmektedir. Bu da felsefecilerin yorumculuktan öte bir şey yapamadıkları ve dünyayı bilinçli bir şekilde değiştirmeye yönelik herhangi somut bir pratik içinde olmadıkları, yalnızca tartışıp durdukları şeklindeki genelleşici bir ifadedir. Tek başına ele alındığında ve bağlamından kopartıldığında felsefeyi boşa düşüren pozitivist bir eğilim olarak da eleştirilebilecek bu açıklama, teori alanındaki sınıf savaşımının bir parçası olarak felsefenin kritik rolünü gözardı ediyor şeklinde çeşitli yorumlara neden olmuş ve hatta “hareket her şeydir” şeklinde ifadesini bulan mekanik ve kaba bir pratikçiliğin felsefi argümanı olarak da zararlı bir işlev görmüştür. Engels, F., 2011. *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*. S. Belli (Çev.), 5. Baskı. Ankara: Sol Yayınları. s. 68.

[13] Avakian, B., 2008. *Kültür, Sanat, Bilim ve Felsefe Üzerine Gözlemler*. Ş. Alpagut (Çev.), İstanbul: Yordam Kitap. ss. 100-101

[14] Özellikle Engels’in bu yönde bir beklentisi olduğunu ve pozitivistliğe kayan bir yaklaşımla bilimlerin gelişimi ile birlikte felsefeden geriye sadece formal mantık ve diyalektiğin kalacağını belirttiği unutulmamalıdır. Bu yaklaşım sonradan bir bilim olarak komünizmin felsefe ile ilişkisinde çeşitli problemlerin filizlenmesini de kolaylaştırmıştır.

[15] Althusser, L., 2003. *Felsefe ve Bilim Adamlarının Kendiliğinden Felsefesi*. A. Tümertekin (Çev.), İstanbul: İthaki. s.55.

[16] Tunalı, İ., 2019. *Felsefeye Giriş*. İstanbul: Fol Kitap.

Makale görseli: Wassily Kandinsky, *Compositon VIII*, 1923